

Rickul/Nuckö Hembygdsförenings Medlemsblad

Nr 2 Juni 2024 Årgång 32

Tidens brus underhåller på Mickogården.

Rickul/Nuckö Hembygdsförening

Adress Rickul/Nuckö Hembygdsförening
c/o Svea Johansson, Sundsvik 32,
155 91 NYKVARN

Organisationsnummer 802016-5232

PlusGiro 55 68 81 - 1

IBAN: SE34 9500 0099 6034 0556 8811

BIC: NDEASESS

E-post info@rnhf.se

Hemsida www.rnhf.se

Uppgifter för medlemsinloggning:

Se Medlemsförteckningen

Föreningen finns även på **Facebook**

Ansvarig utgivare Ingegerd Lindström

Redaktör Hans Ekman e-post haek@telia.com

Redaktionsråd Lennart Ekman, Ingegerd Lindström och Martin Wiberg

Tryckt av Larsson Offsettryck, Linköping

Medlemsavgift 200:-, ungdomsmedlem (t.o.m. 25 år) 50:-

Annonsspriser 1/1 sida 1200:-, 1/2 sida 700:-,
1/4 sida 500:-, 1/8 sida 250:-

Nästa manusstopp den 15 augusti 2024

Styrelse

Ordförande

Carl-Axel Adelman (Rosta), Hästmossevägen 8,
147 71 GRÖDINGE, tfn 070-696 06 32,
e-post carl.adelman@telia.com

Vice ordförande

Jan Stussare (Norrby), Stråkvägen 4,
184 51 ÖSTERSKÅR, tfn 070-791 81 63,
e-post jan.stussare@gmail.com

Sekreterare

Svea Johansson (Ölbäck), Sundsvik 32,
155 91 NYKVARN, tfn 070-538 15 51,
e-post to.svea.j@gmail.com

Kassör

Anneli Blomberg (Höbring), Solparksvägen 17 A,
761 65 NORRTÄLJE, tfn 073-684 34 62,
e-post anneli.rimbo@gmail.com

Ordinarie ledamöter

Mats Bruce (Ölbäck), Hedemora Olstorp,
635 37 ÄRLA, tfn 070-831 92 42,
e-post mats.bruce@emateq.se

Mats Ekman (Söderby), Tiby 316,
755 92 UPPSALA, tfn 073-437 54 67,
e-post matsekman9@gmail.com

Kaisa Wikström (Ölbäck), Rökerigränd 9, 3 tr,
172 70 SUNDBYBERG, tfn 073-049 20 49,
e-post kaisa.wikstrom48@hotmail.com

Suppleanter

Lena Melin (Spithamn), Västerängsvägen 20,
185 39 VAXHOLM, tfn 073-826 78 00,
e-post lenamelin@telia.com

Dan Winnansson (Spithamn), Norrö ringväg 26,
184 42 ÅKERSBERGA, tfn 070-660 78 12,
e-post danwinnansson@hotmail.com

Föreningens ändamål

(citat ur stadgarna paragraf 2)

"Rickul/Nuckö Hembygdsförening är en kultur-
förening för dem som har sina rötter i Rickul/
Nucköområdet i Estland, eller av andra orsaker
känner ett intresse för området och dess historia.
Föreningen skall

- värna om och levandegöra det estlands-
svenska kulturarvet från Estland och Sverige,
både i bevarandet av historien, i nuet och i
framtiden;
- vara kontaktorgan för Rickul/Nucköborna i
Sverige, samt informationsorgan i Sverige
och Estland;
- överföra till våra yngre de traditioner vi själva
mottagit och bevarat, samt idka annan här-
med förenlig verksamhet;
- bevara och förvalta föreningens fasta egen-
dom."

Innehåll

Ordföranden har ordet	3
Nyheter från Estland	4
Årsmötet	5
Till minne	6
Sofia Joons forskning	6
Rättelser	6
Ny ledamot och suppleant i styrelsen	7
Både diktatur och demokrati	8-9
Hemvänderveckan	10
Den fria femdagarsrepubliken	11-13
En berättelse om mitt liv	14-19
Annonser	20

Ordföranden har ordet

Ingegerd Lindström / Carl-Axel Adelman

Kära vänner!

15 år; så länge har jag varit ordförande i vår förening. Jag kan inte fatta att det har gått så fort. Men de säger ju att när man har roligt går det fort och jag har verkligen haft roligt under dessa år.

Tänk så mycket jag har fått vara med om! När föreningen startade var jag på plats och tillsammans med många andra ingifta blev jag besviken över att vi inte fick vara fullgoda medlemmar utan endast stödmedlemmar. Inte förrän 2003 ändrades stadgarna så även ingifta fick vara ordinarie medlem.

2004 blev jag invald som sammanställande i Kulturkommittén och då började mitt arbete inom föreningen. Men redan då hade jag blivit redaktör för Kustbon på hösten 2002, så där fick jag min första "utbildning" i estlandssvenskarnas historia. Som sammanställande i Kulturkommittén satt jag med på alla styrelsemöten och det var också mycket lärorikt. 2007 blev jag invald i Estlandssvenskarnas Kulturråd i Estland och fick också se historien från andra hållet.

Det har varit enormt lärorika år och jag har fått många goda vänner genom åren på båda sidorna av Östersjön. Det har verkligen berikat mitt liv.

Jag vill också tacka alla medlemmar som har gett mig sitt stöd under de här 15 åren. Jag har alltid

känt att jag fått det stödet. Och tack till de olika ledamöterna i styrelsen som jag har fått nöjet och äran att arbeta med under de här åren. Jag är så tacksam att få ha upplevt detta och ibland undrar jag varför jag sa nej denna gång till omval. Men man kan ju inte vara så självvisk att man bara tänker på sitt eget nöje, för ett nöje har det varit, utan man måste också tänka på föreningen som behöver styras med nya ögon för att utvecklas. Jag är övertygad om att vår nye ordförande Carl-Axel Adelman kommer att fortsätta utveckla Rickul/Nuckös Hembygdsförening på ett mycket bra sätt! Jag önskar vår nye ordförande och hela styrelsen lycka till!

Jag kommer naturligtvis inte att lägga av med arbetet i föreningen utan fortsätter i Kulturkommittén, med Medlemsbladet och en del andra saker.

Tack än en gång för allt!

Ny ordförande presenterar sig!

Jag heter Carl-Axel Adelman och är föreningens nya ordförande.

Jag sitter nu på mina farföräldrar Mina och Karls gård Matsas i Rosta by i Estland där jag tillsammans med min hustru Barbro, sonen Henrik, sonhustrun Elisabeth och barnbarnet Hugo byggt oss ett nytt hus där vi tillbringar mycket tid både sommar och vinter.

Att överta ordförandeskapet i

föreningen efter Ingegerd Lindströms femton år på posten är både skrämmande och hedrande. Skrämmande, när jag vet hur mycket kunskap, engagemang och hårt arbete Ingegerd lagt ner i ordförandeskapet, och hedrande för att det finns en tro på att jag skall kunna i någon mån överta, förvalta och eventuellt utveckla Ingegerds arbete. Nåväl, låt se hur det går.

Min tro på att det kommer att gå bra bygger på att jag har övertagit en väl sammansvetsad styrelse och engagerade kommittéer och arbetsgrupper.

Vad händer framöver? När det här har gått i tryck har Framtidskommittén redan hållit ett seminarium i Eesti Maja på Wallingatan i Stockholm med flera föredragshållare, småplock och dryck i pausen. Den 7 juli startar hemvändarveckan i Estland med ett digert program som redovisas i detalj på annan plats i detta nummer av medlemsbladet.

Jag hoppas att många av er har möjlighet att närvara under hemvändarveckan i Estland så att vi får möjlighet att träffas där. Jag skall försöka att anordna någon trevlig sammankomst i Sverige under året så att även de som inte har möjlighet att närvara i Estland också kan ta del av vår gemenskap.

Jag ser fram mot trevliga och stimulerande möten i Estland och Sverige.

I år är det 80 år sedan den stora flykten från Estland till Sverige för estlandssvenskarna. Den stora gruppen estlandssvenskar flyttades över till Sverige i stora båtar som till exempel Juhan, men många flydde i små, fullpackade båtar. De flesta av estlandssvenskarna klarade sin överfart och många kom till Finland eller de finska småöarna och därifrån fick de hjälp att ta sig vidare till Sverige. Av cirka 8 000

svenskar i Estland flydde de flesta därifrån, då det stod klart att sovjets armé var på väg att åter komma in i Estland och ockupera landet. Det blev cirka 1 000 estlandssvenskar kvar i landet, en del hann inte fly, en del valde att stanna då deras man/far/son fortfarande var kvar i kriget någonstans. En del av dem som kom till Sverige vågade inte stanna där utan fortsatte främst till Kanada och USA.

I år kommer man att minnas flykten genom olika evenemang. I Estland blir det dels ett seminarium i Hapsal, dels en minnesstund på Aibolands museum i höst. Vår förening skall också försöka minnas flykten på olika sätt under året. I detta nummer av Medlemsbladet kommer en första artikel om hur livet tedde sig under kriget.

Ingegerd Lindström

Nyheter från Estland

Toomas Käbin

Maktskifte i Tallinn

Stadsfullmäktige i Tallinn röstade bort Centerpartiet och den ryssvänlige borgmästaren Mihail Kõlvart i mitten av april. Centerpartiet har styrt Tallinn sedan 1999, under senare år i koalition med Socialdemokraterna.

41 av 79 fullmäktigeledamöter röstade för att avsätta Kõlvart. I den nya koalitionen ingår Reformpartiet, Isamaa, Eesti 200 och Socialdemokraterna som samtliga betraktas som liberala. Ny borgmästare är socialdemokraten Jevgeni Ossinovski. Bland viktigare frågor för den nya koalitionen är en vänligare trafikmiljö för fotgängare och cyklister samt satsningar på en bättre kollektivtrafik. Höstens stora fråga kommer att beröra övergången till estniska i de ryskspråkiga skolorna.

Tallinns flygplats – bäst i Europa

Airports Council International har utsett Tallinns flygplats till 2023-års bästa inom kategorin 2–5 miljoner passagerare. Bedömningen grundar sig på faktorer som njutbarhet, tillgänglighet och renhet. Flygplatsen har nyligen installerat helt nya och snabbare system för säkerhetskontroll samt en ny affärs-lounge.

Under innevarande sommar finns flyg till och från 50 flygplatser. Eurowings har inlett flygningar till Prag, Transavia till Paris, i konkurrens med Air Baltic. Till hösten öppnar FlyDubai en direktlinje till Dubai. I stort sett samtliga flygbolag som flyger till och från Tallinn ökar sin kapacitet under sommaren i förhållande till föregående år. Air Baltic, Ryanair, Finnair och SAS är störst i Tallinn.

Tallinn en attraktiv stad

Enligt Financial Times placerar sig Tallinn bland de tio bästa medelstora europeiska städerna i fråga om livskvalitet. I bedömningen ingår

ett nittiototal kriterier, såsom arbetslöshet, utbildning, kunskapsnivå, företagsvänlighet och investeringsklimat. Jämförelsen omfattade 250 städer.

Rysk-ortodoxa kyrkan terroriststämplad

Riigikogu, Estlands parlament, antog en resolution i maj i vilken den rysk-ortodoxa kyrkan i Moskva terroriststämplades på grund av stödet till Rysslands så kallade heliga krig i Ukraina. Ukraina betraktas som en del av Ryssland. Kyrkan i Moskva säger sig stå emot västvärldens globalism och satanism och är uttalat fientlig gentemot Estland. Estlands Inrikesministerium för en dialog med Moskvakyrkans estniska företrädare MPEÕK, som har sina starkaste andliga säten i Tallinn och i Pühtitsa nunnekloster. Från estniskt håll begär man att kyrkan måste lösgöra sig från patriarkatet i Moskva utan att för den skull inkräkta på religionsutövning bland församlingsmedlemmar. En del av Estlands ortodoxa kyrka lyder under patriarken i Konstantinopel.

Varning för islamism

Estlands säkerhetspolis KAPO varnar i sin årsbok för ökad islamism i Estland. Helt allmänt ligger hotnivån mot Estland på en låg nivå, men KAPO noterar ökad aktivitet och radikalisering på sociala media samt bland asylsökande islamister och bland dem muslimer i Estland. KAPO granskar även valutatransferringar och handel med kryptovaluta genom Estland.

Uppskattningsvis 10 000 muslimer bor i Estland att jämföras med 1 500 år 2011 och 5 800 år 2021. KAPO uppskattar att ett tjugotal kan vara terrorister.

Ekonomi i svårigheter

Internationella Valutafonden (IMF) anser i sin senaste rapport att försämrad konkurrenssituation är or-

saken till de senaste årens negativa ekonomiska utveckling i Estland. I år beräknas BNP minska med 0,5 %, varvid Estland är det enda landet i EU utan tillväxt, även om tillväxtsiffrorna i övriga EU är klena. Inflationen är på nedgång och beräknas för innevarande år till 4 % men den allmänna pris- och kostnadsnivån har stigit. IMF föreslår en återgång till en balanserad budget och strukturreformer för att öka konkurrenskraften. Landet måste komma till rätta med budgetunderskottet på 3,5 % inom den offentliga sektorn som tyngs av räntebetalningar.

Estlands konkurrenskraft hämmas bland annat av högre energipriser än i grannländerna samt av att importen av trä och virke för den estniska industrin, vilka tidigare importerades till fördelaktiga priser från Ryssland och Vitryssland, fallit bort.

Enligt analytiker förutses en klen ekonomisk uppgång under 2025, tack vare positiv utveckling på Estlands viktigaste exportmarknader Finland, Sverige och Tyskland.

Studie om försvarsvilja

Estlands militärakademi i samarbete med Tartu universitet undersökte 2023 försvarsviljan bland de inkallade. Över hälften av dem som genomgått militär utbildning är positiva till nationellt försvar. Tre fjärdedelar är efter avslutad utbildning övertygade om att landet måste försvara sig. 57 % ställer upp utan tvekan, 28 % kan inte ge klara besked, 15 % skulle snarare avstå från att försvara landet. Bland medlemmar i Hemvärnet är försvarsviljan 100 %. 91 % av samtliga reservister är positiva till att försvara landet. En majoritet av de inkallade tror inte på ett ryskt anfall. Två utav tre inkallade anser att utbildningen varit givande med god kamratanda. Det stora flertalet är nöjda med befäl, inkvartering och idrottsfaciliteter.

Välbesökt årsmöte i Rågsved

Lördagen den 20 april hölls 2024 års årsmöte. Vi var som ofta på Rågsveds Folkets hus och det var en god uppslutning, 68 personer deltog i mötet. Vi startade som vanligt med de sedvanliga årsmötesförhandlingarna, allt enligt stadgarna. Verksamhetsberättelsen och den ekonomiska redovisningen godkändes och styrelsen fick ansvarsfrihet för 2023.

Sedan var det val. Vi fick en ny ordförande då Ingegerd Lindström avsåg sig omval. Efter 15 år var det dags att få in någon ny och det blev Carl-Axel Adelman med rötter från Matsasgården i Rosta.

Den som gick in på hans plats som ny ledamot blev Mats Ekman med rötter från Söderby, och dessutom en ny suppleant, Dan Winnansson från Spithamn. Glädjande är att dessa två herrar tillhör den yngre generationen. Det är precis vad som behövs, en förnyring av styrelsen.

Vi fick också en ny revisor som tillsammans med Marie Hallman skall granska våra räkenskaper, Anki Hallman. Båda från Spithamn.

Årsmötet beslutade att medlemsavgiften skall vara som tidigare, 200 kr för vuxna och 50 kr för barn och ungdomar t o m 25 år. Inga motioner hade kommit in så mötesordförande Anne Schönberg avslutade mötet.

Vår nya ordförande Carl-Axel avtackade dem som avgått ur styrelsen, Ingegerd Lindström samt Lis Callenmark och Barbro Adelman.

Efter kaffe med landgång så startade programmet med utdelning av årets Mats Ekman-stipendium. Detta år tilldelades Kulturbrodöserna stipendiet för sitt fantastiska arbete med att brodera en fem meter lång tapet (vepa) med motiv från flykten 1944 och ankomsten till Sverige. Ett otroligt viktigt arbete som kommer att bevaras för framtiden och

Kulturbrodöserna tilldelades Mats Ekman-stipendiet för sitt fantastiska arbete med den fem meter långa vepan.

Efter hela 15 år som ordförande i föreningen avtackades Ingegerd Lindström och lämnade över ledarskapet till Carl-Axel Adelman.

bidra till att estlandssvenskarnas öde kommer att minnas generationer framåt. Meningen är att tapeten skall hänga på Aibolands museum tillsammans med den allra första tapeten som beskriver estlandssvenskarnas historia och tapet num-

mer två från Estland som broderats av Torsdagstanterna på Aibolands museum. Deras tapet beskriver vad som hände med de estlandssvenskar som inte hann fly ur landet vid Sovjetunionens ockupation. Mycket väl värda stipendiater!

Efter detta fick vi lyssna på Lotta Odmar och Saga Adolfsson från Odensholms byalag, som berättade om Odensholms historia från före kriget till nutid. Mycket intressant, och det kändes viktigt att få ta del av historien om ön som ligger så nära vårt område. I nästa nummer av tidningen kommer ett referat av deras föreläsning.

Adressändring?

Om du flyttar till en ny adress, meddela adressändringen till föreningen med ett mejl till info@rnhf.se eller direkt till den registeransvariga Brita Wiberg, tfn 070-697 48 28, e-post brita.wiberg@gmail.com. Meddela även om du har ändrat din e-postadress, så kvarstår du som prenumerant på Nyhetsbrevet.

Till minne

En av våra trogna medarbetare, Maja Granberg, har avlidit. Hon var en person som alltid ställde upp i vått och torrt när man bad om hjälp. Hon var en underbar vän och vi kommer alla att sakna henne. Hon var så lätt att tycka om och hon var involverad i många områden inom föreningen. Tillsammans med sina systrar, Birgit, Linnéa och Karin startade hon den strandfest som sedan blev en tradition, och även idag samlas många medlemmar för att leka och tävla på Ölbäckstranden. Hon har varit aktiv i evenemangsgruppen i många år och även varit den som haft hand om våra böcker. Så sent som i höstas lämnade hon över det ansvaret till Barbro Adelman.

Dessutom var hon en av dem som under en period kuverterade Medlemsbladet inför utskick. Det är en

stor förlust för vår förening och för oss alla.

Personligen har jag bara glada minnen av henne. Hon var så lätt att umgås med och vi träffades både i Estland och i Sverige. Hon var med och stod och skrek med mig i vårt kök på Kokkas när en orm tog sig in i köket. Jag tror ormen blev så rädd för oss att den vände av bara farten och slank ut igen. När vi reste på en föreningsresa till Ösel fick vi dela säng eftersom ingen av oss kunde kättra upp för en brant stege, och vi låg där och fnittrade som två små-ungar över situationen. Jag kommer aldrig att glömma henne och jag kommer att bära med mig bara glada minnen av henne. Det är så sorgligt att hon är borta, men det är också en stor glädje att ha fått känna henne. Hon var en av dem som verkligen gjort intryck på mig och

Maja Granberg.

jag saknar henne redan.

Våra tankar går till hennes barn Ida och Joel och hennes barnbarn.

Ingegerd Lindström

”Det var främlingar och dock fränder”

Estlandssvenska identitetsformeringar med visor som verktyg.

Sofia Joons Gylling, med rötter från Nargö, har forskat vid Åbo akademi om hur de estlandssvenska visorna har format samhörigheten och kulturen hos estlandssvenskarna. Hon har på olika sätt samlat in visor från estlandssvenskar genom till exempel att studera Mats Ekmans dikter, bröllopsrelaterade visor från Ormsö och estlandssvenskars handskrivna visböcker.

Hennes övergripande forskningsfråga var att beskriva hur visor bidragit till att skapa, återspegla och förstärka olika former av estlandssvenskhet från mitten av 1800-talet fram till vår tid.

Hennes arbete har hon delat in i tre delstudier varav den första delstudien handlar om Mats Ekmans dikter och insamlandet av dessa. Hon har gjort intervjuer, läst den handskrivna boken som för-

modligen Mats Ekman själv har skrivit, och hon har samlat in ner-skrivna dikter från privatpersoner. Genom att dessa dikter har givits ut i både artikelform i olika tidskrifter samt i en bok, anser hon att ”övergången från att se Ekmans visor som ett kulturellt minne till att presentera visorna som ett estlandssvenskt kulturarv innebär att estlandssvenskheten går från att bygga på individuella upplevelser och minnen till att baseras på kunskap om eller intresse för den historiska svenskbygden i Estland.”

Sofia, som är folkmusiker, har själv bidragit på många olika sätt att lyfta fram den estlandssvenska vis- och musiktraditionen genom att ge många konserter både i Sverige och Estland. Hon har spelat och sjungit gamla visor och koraler och samlade för flera år sedan in estlandssvenska koraler som hon gav ut i en bok. Tillsammans med en annan

folkmusiker har hon bildat gruppen ”Strand...Rand” och de har delat med sig av sin musik ett flertal gånger i Estland.

Tryckfelsnisse slog till i medlemsbladet nr 1, mars 2024

Resan till Odensholm. Tyvärr blev mejladressen felaktig i medlemsbladet, rätt adress är: to.erik.j@gmail.com och telefonnumret till Erik är 070-658 25 08.

Dessutom blev det fel författare till artikeln ”Rickul/Nucköbor i Karl XII:s armé”. Rätt författare skall vara Örjan Stahl och ingen annan!

Redaktionen ber om ursäkt för felen!

Presentation av ny ledamot och suppleant i styrelsen

Ny ledamot

Jag heter Mats Ekman och är sedan april i år ny ledamot i Rickul/Nuckö Hembygdsförenings styrelse. Stort tack för förtroendet!

Jag är 53 år, född i Uppsala och fortfarande boende där tillsammans med fru Helena i en villa i den lilla byn Börje cirka en mil nordväst om Uppsala centrum. Jag har även tre döttrar, Linnea, Matilda och Carolina som är utflugna, men inte så långt bort, utan alla tre pluggar i dag i Uppsala. Även mina föräldrar Lennart och Inger och de två bröderna Mikael och Daniel med familjer bor i byar strax utanför Uppsala.

I min tidiga ungdom var skogen mitt stora intresse, varför jag efter att ha gått skogsbrukslinjen vid Jälla lantbruksgymnasium kom att arbeta som skogsarbetare i sex år. Då arbetsgivaren skulle mekanisera driften och införa stora skördemaskiner valde jag dock att sadla om

Mats Ekman.

och läste till civilingenjör i teknisk fysik. Efter fem års doktorandtjänstgöring vid Uppsala universitet arbetar jag nu sedan länge vid ett stort teknikföretag i Stockholm och trivs mycket bra också med det arbetet, även om skogen kvarstår som ett grundintresse.

Min farfar Ingvald Ekman var son till Ätsve Herman Ekman och Elfride Ekman, född Thomsson, vilka hade en liten gård i Söderby. Farfar reste i juni 1939 till Sverige tillsammans med en kompis för att sommarjobba på en bondgård i Forsmark. I september skulle farfar sedan hem igen för att göra militärtjänsten. Men just då bröt kriget ut och det var ingen bra idé att försöka ta sig tillbaka. Efter några år i Upp-

land träffade farfar min farmor Rosa Lönndahl, och de gifte sig senare och fick ett barn, min far Lennart. Herman och Elfride och farfars sex yngre syskon blev dock kvar i Estland till februari 1944 då de under dramatiska former lyckades fly med en liten båt, grupp 182.

Min far Lennart ärvde Hermans och Elfrides mark efter sin faster Inga Ekman, men några hus fanns inte kvar. Därför köpte pappa en liten timrad stuga i tallskogen i Roslep, en stuga som vi i Ekmanfamiljerna med glädje turas om att bo i då vi har möjlighet.

Mitt intresse för estlandssvensk kultur går tillbaka ända till barndomen, eftersom jag tyckte mycket om min farfar och fascinerades av den nuckösvenska dialekten som kom fram så fort släktingarna på farfars sida träffades. Det kulturarvet vill jag gärna bidra till att förvalta.

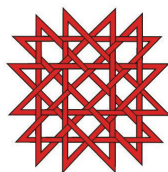
Ny suppleant

Mitt namn är Dan Winnansson och har blivit invald i styrelsen som suppleant. Jag är 45 år och bor med min sambo Karin och våra två barn Tilia

och Elvira i Åkersberga. I dagsläget är jag även aktiv i två andra föreningar, en samfällighetsförening och en fiskevårdsområdesförening.

I mitt yrkesliv jobbar jag inom den gröna sektorn. Just nu jobbar jag på Vallentuna kommun som Parkingenjör. Min farmor (Helga Winnansson) är uppväxt i Spithamn, därav intresset för Estland. Mitt första besök till Estland var 1991. Jag och min familj tillbringar stora delar av somrarna i mina föräldrars fritidshus i Spithamn, men även andra tider på året.

Rannarootsi Muuseum
Aibolands Muuseum

Sommarprogram 2024:

12 juli kl. 11

Seminarier över flykten vid Aibolands museum.

kl. 13

Folkmusikkafé vid Aibolands museum med musiker från Åland, Ålands musikgrupp Tidens Brus spelar visor och sjömansvisor.

3 augusti kl. 12-15

Gamla hamnens marknad, rökt fisk. Samtidigt firas Hapsal-Nuckö sjödagar.

10 augusti kl. 12-16

Museikafé vid Aibolands museum inom ramen för Hapsals kafédag.

21 september kl. 12

Minnesdagen över Stora flykten vid Aibolands museum. Musik och berättelser från Runö.

Adress: Sadama 32, Haapsalu

Info: tfn: +372 47 37 165, info@aiboland.ee, www.aiboland.ee

ÖPPET: 2 maj-31 augusti, tisdag-lördag kl 10-18, söndag och måndag kl 10-16.

Både diktatur och demokrati

Ebba Strömbom

Jag läser på Europaprogrammet på Södertörns Högskola. Vi hade som uppgift att välja ett land som varit både diktatur och demokrati. Grundmaterialet är skrivet på engelska och min "bonusmorfar" Lennart Ygstedt har översatt texten till svenska.

Grundmaterialet är på sju A4 sidor. Lennart har sedan gjort ett referat av texten.

Min mormor är Gunvor Strömbom och min gammelmorfar var Runar Grenfeldt.

Ända sedan början av 1900-talet blev uppdelningen av Europa i öst och väst alltmer politisk. Estland hamnade i mitten efter andra världskriget och sökte identifiera sig med väst. Man har påverkats hårt av ockupationer och politiska förändringar sedan början av andra världskriget, när man förlorade sin självständighet. Befolkningen blev underkuvad, deporteringar skedde och man blev en del av Sovjetunionen. Under sovjettiden levde de estnisktalande och rysktalande delarna tillsammans men med olika historiska erfarenheter från kriget.

Mellan första och andra världskriget var Estland självständigt, men snabbt föll man under Sovjetunionens kontroll på grund av icke angreppspakten mellan Tyskland och Sovjetunionen 1939. Sovjetiska trupper ockuperade landet 1940. 1941 upplevde man den tyska invasionen som en slags frihet från lidande och förtryck, men tre år senare var det återigen dags för sovjetisk ockupation. Hade man stridit på den tyska sidan, blev man deporterad, fängslad eller avrättad, trots att man betraktade sig som frihetskämp i kampen mot Sovjetunionen. "De tre stora": USA, Sovjetunionen och Storbritannien bildade 1943 en allians med målet att slåss mot den gemensamma fienden Tyskland. Så

länge kriget varade kunde de tre stormakterna samarbeta, men faktum kvarstod att om USA lämnade Europa efter kriget skulle ryssarna bli alltför starka, och Storbritanniens regering var beredd att erbjuda Östeuropa till Sovjetunionen. Detta gjorde att Estland blev kvar under sovjetiskt styre. Ett citat från den engelske utrikesministern var: "Det är bättre att Sovjetunionen dominerar Östeuropa än att Tyskland dominerar Västeuropa."

Efter andra världskrigets slut, när "de tre stora" tillsammans besegrat Tyskland, skapades en ny världsordning av de två supermakterna USA och Sovjetunionen. De sökte en ordning som passade deras specifika behov. Rötterna till "det kalla kriget" låg i de djupa ideologiska skillnaderna mellan det kapitalistiska väst och det kommunistiska öst. Det innebar olika politiska och ekonomiska system. Det var en tid som orsakade sjukliga osäkerheter mellan öst och väst, vilket resulterade i att militäralliansen NATO bildades 1949. Det beskrevs som att hålla amerikanerna innanför och ryssarna utanför och tyskarna nere. Stalin bestämde att buffertstaterna skulle vara fortsatt vänligt sinnade för att skydda sig själva från en tänkbar aggression från västmakterna.

Järnridån som uppstod efter andra världskriget delade Europa i två delar. Huvuddelen av européerna accepterade delningen, men det fanns individer som långt efter krigsslutet proklamerade motstånd. Ett exempel är när KGB-agenter fann en estnisk motståndsmann, en så kallad "skogsbroder" vid namn August Sabe, som valde att dränka sig själv hellre än att acceptera fakta och ge upp sitt motstånd. Under perioden 1959 till 1989 genomgick samtliga sovjetrepubliker, med undantag för Estland, en fullständig russifiering.

1989 föll de kommunistiska regimerna i Östeuropa och ersattes av ett demokratiskt system. Kollapsen var ej förutsägbar, men den gick snabbt och, med vissa undantag, fredligt tillväga och blev en seger för demokratin. Jämfört med den västliga välfärdsmodellen föll kommunismen eftersom den inte kunde fullfölja sina löften om jämlikhet. Ett växande missnöje bland arbetarklassen gjorde situationen ohållbar. Reformen för att öka effektiviteten genomfördes, vilket medförde missnöje inom arbetarklassen eftersom de favoriserade eliten, som blev rikare medan arbetarklassen blev fattigare. När Sovjetunionen föll blev satellitstaterna självständiga och var inte längre under sovjetisk kontroll. Befolkningen började reagera och flera demonstrationer genomfördes.

En betydelsefull händelse var när Estland 1991 förklarade sin suveränitet och proklamerade sig som självständig republik. Estland ville nu följa sina egna lagar och inte längre bli dikterade av Sovjetunionen. En ny era började efter flera decenniers sovjetstyre. Men eftersom Estland var delat i två delar, estnisk- och ryskspråkiga, har man olika minnesbilder av sovjettiden. De estniskspråkiga ser världskrigen och tiden efteråt som en tid av lidande, medan de ryskspråkiga såg kriget som en seger över naziokkupationen. För Estland var det viktigt att få tillbaka nationalsymbolerna, särskilt flaggan, som var oerhört viktig för nationens identitet. Det fanns utmaningar i att bygga ett tänkt gemensamt Estland, eftersom det fanns två avvikande minnesbilder inom befolkningen. Nationsuppbyggnaden i den återställda estniska republiken innebar underkännande av det tidigare Sovjet. Men att återförenas med väst kan bli svårt efter en lång, framtvungad isolation. Ett

exempel på detta är staden Narva, som visar en komplex kombinerad identitet med monument från sovjettiden och grundandet av republiken Estland. Den beskrivs som ett gränsland med en komplex identitet som är varken öst eller väst, varken estniskt eller ryskt. På andra platser i Estland med färre ryskspråkiga, flyttades statyer och kommunist-symboler i samband med självständigheten.

Strax efter Estlands självständighet verkade de estnisk- och ryskspråkiga hitta en slags samförståndslösning genom en tilläggslagstiftning och en strategi där multikultur anammades. Åtgärderna syftade till att främja ömsesidig förståelse mellan grupperna och bevara varje individs kultur och språk. Forskning visade dock att missnöje fanns, främst från den ryskspråkiga befolkningen. Vad gäller monument så beslutade den estniska regeringen att flytta monumenten i Lihua eftersom de bar nazistiska symboler. Man frågade sig om det var rätt att hedra soldater som stred för ett land som dödade miljontals judar?

Ett liknande exempel i nutid är när Ukrainas president Zelensky tillsammans med en tidigare soldat, Yaroslav Hunka, var inbjudna till Kanadas parlament. Hunka hade stridit för tyskarna under andra världskriget och hyllades som en hjälte av åhörarna. Man påpekade dock att Ukraina i likhet med Estland, Polen, Ungern och andra satellitstater har annorlunda historiska minnen av andra världskriget än västmakterna. Västeuropa fokuserar på Hitler och nazisterna som huvudfiende, medan Östeuropa fokuserar på Stalin och röda armén. Trots att Estland är medlem i EU och NATO finns det otrygghet mot Ryssland på grund av historien som leder till en segregation mellan grupperna. Det är intressant hur politiska minnen i litteraturen är nyckeln till att få oss att minnas och glömma starka na-

tionella identiteter. Samarbetet mellan stormakterna är lätta att glömma efter att "det kalla kriget" startade.

Estland och andra tidigare Sovjetstater vill att kommunistregimers brott ska noteras mer av världen, men fokus har stannat vid förintelsen. Slutsatsen är att estnisk- och ryskspråkiga i Estland bär på olika minnen av andra världskriget. Dessa minnen har skapat en segregerad uppfattning inom befolkningen och gjort att en förhållandevis stor minoritet känner sig diskriminerad. Uppdelningen komplicerar också skapandet av en gemensam nationell identitet. Situationen är komplex när det kommer till Estlands frihetskämpar, eftersom det blir svårt att förstå deras perspektiv när det betraktas utifrån. Det har aldrig varit menat som stöd till nazism eller fascism utan främst att strida mot röda armén och kommunismen. Från estnisk horisont var röda armén deras värsta fiende, som de kände att de måste besegra till varje pris. Den här komplexa historien skapar en utmaning för utvecklingen i dagens Estland. Estland kan idag identifiera sig med väst mer än

tidigare med sitt medlemskap i EU och NATO, trots att det fortfarande finns en känsla av samhörighet med öst på grund av tidigare historiska händelser.

Ebba Strömbom.

Mickogården sommaren 2024

I sommar kan vi erbjuda några extra tjänster på Mickogården.

Övernattning i "bastuhuset" samt i huvudbyggnaden till självkostnadspriset 250 kr/natt. I priset ingår tillgång till köket, dusch, toalett och tvättmaskin. Köket är fullt utrustat.

Medtag egna lakan/örngott och handdukar. Övrig sängutrustning finns. Om man inte har möjlighet att ta med egna lakan kan man hyra extra för 100 kr/person.

Städning efter avslutat besök måste göras av gästen!

Tillgång till tvättmaskin. Den som inte har egen tvättmaskin har möjlighet att låna tvättmaskinen på Mickogården för en summa av 50 kronor. Medtag eget tvättmedel.

Bokning av övernattning och lån av tvättmaskin görs till

Ingegerd Lindström, tfn +46 70 735 53 12
eller per e-post: kokkas48@gmail.com

Hemvänderveckan 2024

Som vanligt kommer vi att ha en Hemvändervecka i år. Programmet ses nedan och kom ihåg att anmäla dig till det som behövs en anmälan för.

Torsdagen den 4 juli (evenemang anordnat av kyrkan)

Klockan 19.00

Konsert med Academic Brass Quintet vid Estonian Academy of Music i Rosleps kapell.

Lördag 6 juli

Sång- och dansfest i Hapsals biskopborg. Se annons på sidan 20.

Söndagen 7 juli

Klockan 14.00

Musikgudstjänst med flickkören Calzone. Efter gudstjänsten kyrkkaffe.

Klockan 18.00

Gemensam middag på Mickogården. Vi får då en musikstund med "Tidens brus" från Åland. I år har vi valt att ha en enklare buffé med lättare rätter. OBS! Anmäl om du vill ha vegetariskt eller laktos/glutenfritt.

Kostnad: 200 kr för vuxen, barn upp till och med 6 år gratis samt barn mellan 7–12 år 100 kr. Vattnen och saft ingår, övriga drycker finns att köpa på plats.

Anmälan görs genom att betala in till vårt PlusGirokonto 55 68 81 – 1 senast den 24 juni.

Måndagen 8 juli

Klockan 13.00

Den traditionella strandfesten. Medtag egen förtäring. Grill finns.

Tisdagen 9 juli

Utflykt till Odensholm. För närvarande är resan fullbokad. Du som anmält dig och behöver lämna återbud, kontakta Erik på e-post: to.erik.j@gmail.com. Om du vill ställa dig i kö till eventuell återbudsplats anmäl dig till samma adress.

Onsdag 10 juli

Klockan 11.00

Cafédag på Mickogården. Dansuppvisning samt uppträdande av "Tidens brus" från Åland.

Vi erbjuder kaffe med dopp, våfflor, underhållning och loppis. Mer information kommer med nyhetsbrev.

Torsdag 11 juli

Klockan: 11.00 – ca 14.00 Plats: Mickogården

Workshop med Leif Ahrle. Testa att måla med akrylfärger. Vi lär oss grundläggande kunskaper i måleriet.

Anmälan till Ingegerd Lindström, 070-735 53 12 eller e-post: kokkas48@gmail.com. Efter anmälan skickas programmet för introduktionen i måleri med akryl ut.

Pris: 300 kronor inklusive material.

Klockan 18.00

Konserten "Jag tackar dig", med Tiia Tenno - orgel och Marion Melnik – sopran, i Rosleps kapell.

Fredag 12 juli

Klockan: 11.00 Plats: Aibolands museum

Seminarium i Hapsal anordnat av Estlands-svenskarnas Kulturförvaltning. Seminariet handlar om flykten 1944 och inriktar sig speciellt på kvinnornas upplevelse av flykten. (OBS! Ändrad plats sedan förra tidningen)

Efter seminariets slut blir det en musikstund på museets gård av "Tidens brus".

Klockan 18.00

På kvällen blir det en grillkväll på Mickogården. Gratis, men vi vill gärna veta hur många som tänker komma för att kunna beräkna inköp så ingen blir utan.

Intresseanmälan till e-post: info@rnhf.se **senast 5 juli.**

Välkomna!

Den fria femdagarsrepubliken

Lennart Ekman

Anno 1944 är för oss med baltisk härstamning ett speciellt år. Därför markerar vi under 2024 på olika sätt i våra hembygdsföreningar och i andra sammanhang 80-årsminnet av de förödande händelser som år 1944 ägde rum i de tre baltiska staterna med skoningslösa och utdrag-na strider mellan Sovjetunionen och Nazityskland, strider i vilka även många tvångsmobiliserade balter tvingades att delta. För Estlands del fanns dessutom självständiga estniska förband understödda av motståndsgupper, vilka mot alla odds kämpade för att återupprätta Estland till den självständiga och oberoende republik som landet hade varit mellan 1918 och 1940.

Parallellt med krigshändelserna pågick civilbefolkningens kamp för överlevnad i detta kaos. Inte minst erinrar vi oss många människors, ofta våra egna släktingars, desperata ansträngningar att efter årtal av ockupation, rättslöshet och våld till sist försöka undkomma kriget och terrorn genom flykt. Tiotusentals balter lyckades också att, ofta under

livsfara och stora ansträngningar, ta sig till Sverige och andra länder. Men alltför många som försökte fick dock till sist ge upp sina flyktförsök för att i stället tvingas bli kvar i en tillvaro under sovjetisk ockupation med allt vad detta innebar.

Diktaturer tar över demokratiska stater

Den exekutiva makten under 1940-talets första år utövades givetvis av de två ockuperande nationerna Sovjetunionen och Tyskland. Befolkningarna i de tre baltiska länderna hade bara att underkasta sig. Ockupanternas maktmedel var betydande och repressionsverktygen skrämmande för den som inte efterkom utfärdade direktiv eller ansågs misshaglig av andra skäl. Efter den första drakoniska sovjetiska ockupationen under 1940–41, som för Estlands vidkommande ledde till en befolkningsförlust på ca 60 000 personer med bl a deportation i boskapsvagnar till Sibirien av drygt 10 000 medborgare, kom den efterföljande tyska ockupationen av många balter att uppfattas

som något mildare, dock inte av de av tyskarna speciellt förföljda folkgrupperna såsom judar och romer.

I Estland tillsatte Sovjetunionen i juni 1940 en kommunistisk lydregering under Johannes Vares. Den tidigare regeringen i det fria Estland med premiärministern Jüri Uluots (se figur 1) i spetsen gick då under jorden. Strax därefter, i juli 1940, tillfångatogs Estlands president Konstantin Päts (figur 1). Han fördes till Sovjetunionen och fängslades. För att gå händelserna lite i förväg kan här parentetiskt nämnas att Päts under den andra sovjetiska ockupationen av Estland, efter 14 år i fångenskap, d.v.s. år 1954, tilläts återvända till sitt hemland där han placerades på ett mentalsjukhus i samhället Jämejala i Viljandi. Dit kom genast många besökare för att hedra Päts genom att ta med mat och andra gåvor. Myndigheterna kunde inte tolerera att den gamle presidenten visades denna uppskattning från allmänhetens sida utan avbröt hans Estlandsvistelse efter endast elva dagar. Päts fördes trots

Fig 1. Till vänster: Jüri Uluots, född 13 januari 1890 i Kirbla, död 9 januari 1945 i Stockholm. Näst längst till vänster: Konstantin Päts, född 23 februari 1874 i Tahkuranna, död 18 januari 1956 i Burasjevo i Kalinin (numera Tver) oblast. Päts blev 1938 det första estniska statsöverhuvudet med titeln president, en post han sedan hade fram till Sovjetunionens ockupation 1940. Näst längst till höger: Otto Tief, född 14 augusti 1889 i Uusküla, död 5 mars 1976 i Ahja. Längst till höger: August Rei, född 22 mars 1886 i Pilistvere, död 29 mars 1963 i Stockholm. Samtliga foton från Wikipedia.

Fortsättning nästa uppslag

hög ålder tillbaka till Sovjetunionen och placerades på ett mentalsjukhus i Kalinin (numera Tver) oblast där han avled 1956.

Om vi återgår till krigsåren kan vi konstatera att esterna under pågående ockupation oförtrutet strävade efter att i det fördolda bibehålla en egen estnisk statsledning under Uluots ledning. När vapenbrödraskapet mellan Sovjetunionen och Nazityskland upphörde, och dessa nationer i juni 1941 hamnade i krig med varandra, ersattes den sovjetiska ockupationen av Estland med tysk sådan. När sedan östfronten efter ca tre år, d.v.s. i början av 1944, hade pressats västerut fram till Estlands östra gräns, och Narva evakuerats, höll Uluots ett tal i radio till Estlands befolkning med ett upprop till allmän värnplikt i syfte att förhindra en sovjetisk återockupation av landet. Estniska frivilliga som stridit i Finland, tillsammans med nya värnpliktiga, bildade då en nationell försvarsstyrka.

Motståndet tar form trots ett hopplöst läge

Senare, på förhösten under detta dramatiska år, inträffade ett intermezzo i Estland som i förstone kan tyckas som mycket besynnerligt. För många har nog minnet av denna händelse bleknat, om man ens någonsin hört talas om den. Episoden har dock en förhistoria som man bör känna till för att fullt ut förstå händelsekedjan.

Som kortfattat beskrivs i Wikipedia och mer utförligt i flera andra källor sammankallades den 20 april 1944, d.v.s. fortfarande under den tyska ockupationen, i hemlighet en nationalkommitté bestående av representanter för (den fria) republiken Estlands politiska organ. Kommittén underkände Johannes Vares och kommunistpartiets maktövertagande som varande olagligt. I stället förklarades Jüri Uluots, så att säga retroaktivt, som den ende laglige premiärministern med presidents

uppgifter alltsedan 1940 enligt den succession för statschefsämbetet som fastställts i 1938 års estniska konstitution.

Motivet var att presidenten, Konstantin Päts, i praktiken hade avsatts 1940 och därefter befann sig i sovjetisk fångenskap. Således behövdes en efterträdare. Jüri Uluots kom efter denna förklaring att av de självständighetsivrande esterna betraktas som Estlands statsöverhuvud. Detta utgör bakgrunden till följande händelseförlopp.

Märklig händelse i krigets slutskede

I september 1944 hade de tyska trupperna pressats tillbaka så långt att Estland alltmer började glida i händerna på sovjetmakten. Trots det komplicerade läget gjorde den nationella estniska ledningen, som det kan tyckas mot allt förnuft, ett sista försök att återupprätta landets oberoende, varvid nationalkommittén insisterade på att en estnisk regering skulle tillsättas. Därefter skulle omvärlden informeras om att denna hade tillträtt, och därmed existensen av en legitim självständig estnisk republik bekräftas.

Den 18 september 1944 utsåg därför Jüri Uluots en regering under Otto Tief (figur 1) som premiärminister. Ytterligare elva ministrar utnämndes, av vilka en dock aldrig tillträdde. Regeringen sammanträdde första gången den 19 september i Eesti Maapanks lokaler vid Sakalagatan i Tallinn. Otto Tief läste upp deklarationen i enlighet med vilken nationalkommittén upplöstes och den nya regeringen bildades. Deklarationen offentliggjordes därefter i den statliga publikationen "Riigi Teataja" (Statens budbärare) tillsammans med en lista över regeringsmedlemmarna. Trots pågående strider mellan estniska och tyska soldater i Tallinn med omnejd kunde den blå-svart-vita fanan hissas i toppen på tornet Pikk Hermann, vilket av tyskarna betraktades som myteri.

Men de sovjetiska stridskrafterna fortsatte att trycka på österifrån mot Tallinn, och regeringen blev därför tvungen att hastigt fly västerut. Efter ett kort uppehåll i Riisipere fortsatte man till byn Põgari vid landets västkust, ca 20 km söder om Hapsal. En flyktbåt hade redan beställts. Även i Estlands västra delar pågick nu hårda strider, där estniska förband utövade motstånd mot de retirerande tyska trupperna, vilket på så vis underlättade för tusentals flyktingar som tagit sig till västkusten att hitta ett sätt att ta sig från Estland.

Under den korta tid som Estlands regering stannade i Põgari höll man till i baptistförsamlingens bönehus, se figur 2. Det sista regeringssammanträdet hölls där den 22 september 1944. Därefter följde det bittra slutet. Estlands bara fem dagar gamla regering störtades. Den beställda flyktbåten var försenad, och premiärminister Tief arresterades av NKVD redan den 10 oktober och dömdes till 10 års fångenskap i ett Gulagläger i Sibirien. Därefter var han förbjuden att återvända till Estland, och mellan 1954 och 1956 var han bosatt i Kazakstan. På grund av svår hjärtsjukdom tilläts han emellertid att flytta tillbaka till hemlandet år 1956. Flera andra av regeringsmedlemmarna fick liknande domar. Jordbruksministern Kaarel Liidak däremot lyckades gömma sig på en släktings bondgård, där han emellertid snart insjuknade och avled redan i januari 1945. Fyra av de övriga ministrarna lyckades fly till Sverige, däribland utrikesministern August Rei (figur 1), som senare kom att leda den estniska exilregeringen i Stockholm.

Hur hade man tänkt, och hur vågade man?

Varken den tillförordnade presidenten Jüri Uluots, premiärministern Otto Tief eller någon annan av regeringsmedlemmarna kunde rimligen ha trott att detta försök till

Fig 2. Till vänster: Baptisternas bönehus i Põgari med minnestavlan på väggen. Till höger: Mart Laar, född 22 april 1960 i Viljandi, Estlands premiärminister 1992–1994 och 1999–2002. Båda fotografierna från Wikipedia.

självständighetsförklaring skulle lyckas. Varför gav man sig då in på detta vågspel som ju innebar att man kunde råka mycket illa ut om allt misslyckades, vilket var så gott som hundra procentigt säkert att det skulle göra? Man kan undra över detta, men det finns faktiskt en förklaring.

I sovjetledningens framställning av krigshändelserna i Baltikum hävdades att Sovjetunionen ”befriade” Estland och övriga Baltikum från tyskarnas ockupation. I militär mening stämde visserligen detta, men denna ”befrielse” utfördes inte i syfte att återupprätta de tre självständiga baltiska republikerna som existerat under mellankrigstiden. Avsikten var i stället att den sovjetiska imperialiststaten själv skulle återockupera dessa länder. Genom att utropa Estlands självständighet kunde emellertid Tiefs regering visa för omvärlden att det ingalunda var fråga om någon ”befrielse” utan i stället om ännu en ockupation av

den fria och självständiga nationen Estland. De handlingar som Tiefs regeringen utförde hade därför en mycket stor symbolisk och även juridisk betydelse, i det att de tydliggjorde republiken Estlands lagliga kontinuitet. Detta måste ses som en synnerligen modig och betydelsefull gärning utförd av en grupp i högsta grad ansvarstagande och hedervärda estniska medborgare. Otto Tief och Jüri Uluots har därför i dag med rätta i många esters ögon hjältestatus. I februari 2007 beslutade Estlands parlament att hedra minnet av Tiefs regering genom att förklara 22 september som ”Motståndsdagen”.

Den som vill fördjupa sig mer i de ovan beskrivna händelserna kan alltid googla. Internet har en del intressant material om detta, även om det skulle kunna förbättras och utökas. Det finns dock flera andra källor att tillgå. En som kan rekommenderas är ”Estland under andra världskriget” av Mart Laar, utgiven

på såväl estniska som svenska av förlaget Grenader i Tallinn, en kortfattad men ändå faktsäckad historiebok om detta tidsskede. Mart Laar (figur 2), som är fackhistoriker till utbildningen, var Estlands premiärminister under perioderna 1992–1994 och 1999–2002. Under hans regeringstid sattes en minnestavla över Tiefs femdagarsregering upp på bönehusets vägg i Põgari, se figur 2. Tavlan avtäcktes och invigdes av Laar vid en efterföljande ceremoni.

För oss Rickul-Nucköättlingar, som i våra sommarstugor i bygden har nära till Hapsal, vore kanske byn Põgari ett par mil söder om staden ett lämpligt utflyktsmål vid tillfälle. Att se en minnestavla på ett gammalt bönehus kanske i och för sig inte låter alltför spännande, men om historiens vingslag får susa kanske ändå att tavlan och bönehuset, tillsammans med vår fantasi, kan göra ett sådant besök minnesvärt.

En berättelse om mitt liv

Skrivet sommaren 2000 av Johannes Ahlberg, Haversved Joaste

Joaste Johannes Ahlberg var en av de estlands-svenskar som blev kvar i Estland efter andra världskrigets slut. Här presenteras hans levnadsberättelse nedskriven på skrivmaskin och vänligen skickad till

Medlemsbladets redaktion av en tidigare granne till Joastefamiljen, Ethel Lagesten, född Stenberg. Smärre redaktionella justeringar av manuskriptet har gjorts.

Till vänster: Johannes Ahlberg (översta raden till vänster) född den 18 januari 1924 vid Joaste gård i Haversved, här med kamrater och lärare ca 1935 utanför folkskolan vid Rickul hove. Till höger: Boningshuset vid Haversved Joaste.

Min berättelse börjar 1940 då jag var 16 år och min far tyckte att jag borde få lite kunskap i jordbruk och placerade mig på hösten i Birkas lantmannaskola, där man fick lära mycket om jordbruk men som egentligen inte var mitt intresse. Mest tyckte jag om slöjdtimmen då man fick göra saker av trä som jag tyckte var intressant.

Nikolai Blees som var vår lärare var mycket omtyckt av oss, men så blev han plötsligt en dag nerkallad av två ryska militärer till förhör. När han kom upp igen till övervakningen, då var det någon som frågade honom vad ryssarna ville. Han svarade: "Ingenting särskilt". Några dagar senare kom ryssarna och hämtade honom, och på detta vis blev vi av med vår omtyckta lärare.

Jag gick i skolan till årsskiftet 40–41 men sedan fick jag avstå från den skolan. Det blev för betungande för mina föräldrar, ty dit måste lämnas matvaror och ved för vårt uppehälle där, och kläderna började bli dåliga också. Sedan fick jag vara hemma och hjälpa till med hemarbetet.

I juni bröt kriget ut mellan Ryss-

land och Tyskland, och i juli kom det bestämmelser att en person från varje gård måste fara till Baltisport (Paldiski) för att bygga hinder för tanks mot de framryckande tyska trupperna som närmade sig från söder. En lastbil kom och hämtade folket, som utrustade med spadar och matsäck hade samlats vid åbroen där även jag var med. Bortom Baltisport fick vi gräva väldiga diken samt fälla träd genom att såga av dem i manshöjd så att de tyska tanken inte skulle komma fram till Baltisport som var en rysk militärbas. Efter någon vecka fick vi åka hem, men nu med hästar och vagnar ty nu fanns det inga bilar mer.

I september var jag med mor ute på åkern och bärgade korn, då det plötsligt dök upp tyska militärfordon som körde förbi oss åt Roslephålet. Det var en stor händelse, och snart var det fullt med tyskar i byarna som inkvarterades i många hem. Hos oss var det en mycket trevlig soldat, hemmahörande i Österrike, och med honom var jag ut på den första isen innanför "Gronne" och skulle klubba gäddor, men isen var för svag så det blev ingen fisk.

Nu var det höst som följdes av en mycket kall vinter 1941–42.

I början av 42 fick jag tag på en estnisk tidning som erbjöd lediga arbetare sex månaders arbete i Tyskland från mars månad. Nu tändes inom mig en innerlig vilja att pröva denna möjlighet. Far och mor hade inget emot detta, och de packade ner tre dagars matsäck åt mig och pappa skjutsade mig med häst och släde mitt i den kalla vintern över isen till Hapsal, den 23 februari. Då vi äntligen var framme vid stationen, då gick det inga tåg till Tallinn. Vad skall nu hända, tänkte jag, och hemskt kallt var det, och kläderna man hade på sig var dåliga. Att åka hem igen ville vi nog inte, men pappa visste att det bodde en grannpojke från Stavasgården i Hapsal. Vi sökte upp honom, och han var mycket vänlig och ville hjälpa mig. Där mittemot på andra sidan hamngatan var det fullt med tysk militär, och han gick över dit och frågade om det gick någon militärbil till Tallinn (han var ju kunnig i tyska språket). Alldeles nästa morgon skulle det gå en stor lastbil till Tallinn, och de var villiga att låta

mig följa med. Jag fick nu stanna hos Stavaspojken över natten, och pappa åkte genast hem igen, och här började mitt livsöde.

Ut i vida världen

Alldeles ensam ut i den vida världen som var alldeles okänd för mig, och inga andra språk kunde jag än Nuckösvenska. Nästa morgon den 24 februari som var Estlands nationaldag var många estniska flaggor hissade, och vädret var bitande kallt. Jag var i alla fall nu 18 år och hade god lust att resa och komma ut och se vad som sker i världen. Den tyska lastbilen var övertäckt med presenning och fullastad med soldater och där satt jag som en liten landrätta bland dem. De var dock mycket snälla mot mig, och tyska språket var ju såpass bekant att man kunde förstå en hel del när så behövdes. En gammal pälsmössa hade jag och i övrigt mina bästa vinterkläder, så det var ganska varmt bland alla soldater.

Den 28 februari bar det iväg med tåg mot Tyskland, två vagnar fulla med ester, unga pojkar men mest flickor som skulle arbeta i Tyskland. Det var svårt med estniskan som man ju hade lärt lite i skolan, men att prata var inte så lätt. Vi fick stiga av tåget i staden Elbing i Ostpreussen (i dag Elbląg i Polen, red. anm.) och genast gå till arbetsförmedlingen (Arbeitsamt) inne i staden. En gammal man mötte oss, och med honom traskade vi genom snöslaskiga gator, och snart var vi framme. En kvinna som skrev in mig var hemifrån Ölbäck, och jag minns att hon hette Bedmans Hilda. Jag uppgav mig som snickare och hamnade på en möbelfirma som hade två ägare "Preuss & Folger" och låg nära stationen på Tannenbergallee-gatan, och där fick jag ett litet rum inne på gården nära verkstaden, och det tyckte jag var bra. Nu fick jag äntligen tid att öppna väskan hemifrån, och där fanns kött och smör och bröd, några klädesplagg och en

liten bibel ur vilken mamma hade skrivit till mig följande ord: "Hör min son Din Faders tuktan, och förkasta icke din moders undervisning. Om syndare locka och säga, kom med oss, dela du med oss vår lott, alla skola vi hava samma pung. Då min son må du icke vandra samma väg som dem. Nej håll din fot ifrån deras stig. Din mor."

Efter dessa ord försökte jag uppföra mig efter eget förstånd som skriften visade. Mycket svårt var det första tiden, men snart fick jag lära mig mycket som jag förr inte sett eller drömt om. Tyska språket tycktes bekant med svenskan, så det gick bra. Jag fick börja med små hjälparbeten och sedan på olika maskiner. Verkstaden var i två våningar, och åtta äldre män voro anställda samt några unga pojkar som lärlingar. Där tillverkades möbler samt dörrar och fönster, och en del stolar kom utifrån och lackerades hos oss. Man hade också en egen möbelaffär i staden. Jag trivdes ganska bra och tyckte att jag nog skulle hålla ut de sex månader som var överenskommet, men när den tiden hade gått och jag skulle sluta, då ville de inte släppa mig. Firmans ägare och de anställda voro så trevliga och snälla så jag tyckte att jag kunde stanna sex månader till.

Trots det stora krig som pågick i Europa så kändes det ganska tryggt hemma i Tyskland. Jag hade brevkontakt med Rickul och med vänner i Sverige. Redan hemma hade jag en god brevvän i Sverige, och från henne fick jag svenska tidningar och böcker som tyskarna hade stort intresse för, och på detta viset lärde de sig lite svenska och jag tyska så att tillvaron blev bara bättre med tiden.

Tiden gick och snart hade året gått och man klarade sig med språket samt fick rätt till semester, och i april -43 åkte jag hem på två veckors semester. Just då höll min äldsta bror Edvard på och målade motor-

båten som var uppdragen vid nätegården, och en dag ville han att jag skulle hjälpa honom med att vända sida av båten, och då talade han om att de förberedde båten för flykt och att jag kunde få följa med om jag ville. Jag tänkte både hit och dit, och tvivel kom fram genom en inre röst som sade att jag borde avstå ty du har det ju ganska bra i Tyskland. Den sjunde maj tog jag igen farväl av alla som var hemma, men den dagen fick jag ingen plats på bussen så jag ställde in min väska hos "Åbaksa", och nästa morgon var jag bland de första vid bussen och jag lämnade hemmet igen. Det var mycket kyligt i Estland, men då jag anlände till Elbing var det ett härligt väder med blommande kastanjer kring sportplatsen, men samtidigt var man medveten om att kriget rasade inte så långt borta. Jag brukade ha sällskap med lärlingarna från verkstaden, och ibland åkte vi med ångbåt längs ån och ut genom sundet som skiljer Kahlberg strand från fastlandet, till en vacker sandstrand mot Östersjön.

Mindre lastfartyg kom längs ån in till Elbing, och oftast var det finska båtar. Jag hade en god vän som var från Tallinn, Arnold Ottis hette han, och vi följdes åt ner till kajen för att ta reda på om den båten som min bror Hugo var mönstrad på låg inne. Vattenpoliserna höll vakt, men jag fick ändå prata med besättningen som mest bestod av finnar, men en av dem kunde svenska och han föreslog att vi skulle gå till restaurangen som låg en bit upp, och de skulle snart komma efter. Det var ju inte den båten som min bror var mönstrad på, men vi sutto länge och pratade, och de var nog villiga att ta oss med, men det var ju omöjligt att ta sig ombord för vakterna stod där dygnet runt. Vi for även till Danzig, där det låg både svenska och norska båtar, men ombord fick vi inte gå. Man sade att vi skulle gå till svenska sjömanskyrkan och dit kom det

många sjömän, men några bekanta fanns det inte.

Jag hade även goda kontakter med min faster Maria som då bodde i Berlin, och hon ville att jag skulle besöka henne vilket jag också gjorde. Eftersom jag inte hade riktigt pass utan endast ett intyg som bevis på vem jag var så blev det lite krångel vid kontroller, men det gick ändå bra och jag kom till Berlin. Faster Maria var gift med en tysk officer, Hans Pabst, som då var stationerad i Ukraina och var ledare för stora fruktodlingar där. En tid efter Berlin-besöket kom han helt oväntat in till mig i Elbing. Tyskarna hade då blivit utslagna ur Ukraina, och han kom med ett stort godståg lastat med allt möjligt gods på väg mot väst. Vi hann gå ut och äta på restaurang och prata lite innan han gick. Han hade tidigare jobbat i censuren, alltså öppnat brev och läst dem, även mina brev till Sverige. Posten fungerade inte då mellan Estland och Sverige, och en flicka hade bett mig att skicka hennes brev till en kär vän i Sverige. Två gånger hade censuren lagt i mina brev meddelande om att det var förbjudet att på detta vis vidarebefordra brev till Sverige. Det blev lite skoj, men också pinsamt, då han medgav att det var han som hade läst alla mina brev, men han hade ändå släppt dem igenom. En gång blev jag kallad till polispresidiet, och då trodde mina arbetskamrater att nu tar dom dig, men det var några rader i ett brev hem till mor som man hade översatt till tyska och som voro lite oklara, men efter mina förklaringar fick jag gå.

Fronten närmar sig

Jag trivdes med jobbet och allt var väl tills jag plötsligt en dag blev utskickad ihop med många andra både unga och gamla cirka 10 kilometer öster om staden för att gräva skyttegravar. Detta var nu andra gången som jag fick vara med om detta. Jag hade ju hemma i Rickul varit bort-

Nätegårdarna nedanför Joaste med "Gronne" längre bort, där Norrby Karjas hölada syns till vänster om skogen.

om Keila och grävt skyttegravar mot tyskarna, och nu skulle jag göra samma sak mot ryssarna, ty de hade avancerat närmare. Till sist fick vi gå tillbaka hem till fots, och då var verkstaden stängd och ägarna hade flytt med både häst och vagn, som firman transporterade möblerna med. Ena ägaren, som hette Preuss, var en liten haltande före detta militär som skötte transporter, och den andra ägaren, Folger, bodde i huset mot gatan mittemot mig, men nu var alla borta.

Ryska artilleriet började nå stadens utkanter och allt var i upplösning. Jag hade tidigare ansökt om utresa till Sverige, men så sent kom beskedet från ambassaden i Berlin att min ansökan hade blivit förstörd genom bombningarna i staden. De föreslog mig att lämna in en ny ansökan, men nu var det för sent. Flickorna Bedman och Hallman hade redan fått utresetillstånd till Sverige. Nu såg jag ingen möjlighet att fly, ty tågen hade stannat. Arnold Ottis (min kompis) fick åka med någon som hade en liten bil och jag fick ingen plats. De hade en låda full med livsmedel som de packade in i bilen och även jag fick

så mycket som jag ville ha. Allt var ju ransonerat, men nu delades bröd och andra varor som fanns i affärerna ut som styckevaror

Den kvällen gick jag och lade mig i mitt rum, medan kanonkulorna slog ner i staden och bränder uppstod här och var. Jag låg och tänkte vad som skulle hända nu, och jag mindes den inre röst som hade sagt att jag inte skulle följa med mina bröder på flykten över havet till Sverige och jag förstod nu att den hade fel. Jag hade väl somnat till när det plötsligt blev en förskräcklig smäll och en granat slog ner intill mitt rum. Både fönster och dörr slogs upp och granatskärvor trängde in genom dörren och slog i sängkarmen, och det blev sista gången jag sov i den sängen.

På morgonen sökte jag mig till en källare där det fanns bäddar och spis, ty där bodde redan en del äldre tyskar samt en est som hette Jurgen-son, och vi två började gå ut på dagarna till en bagare och hämta bröd, två limpor varje dag, och det räckte åt alla. Staden var nu helt omringad av ryssarna och besköts, särskilt på nätterna. Det dröjde nästan två veckor innan gatustrider uppstod,

och just den vägen kom ryssarna in längs den stora breda Tannenbergal-lee.

Fullt krig och förflyttning

Den åttonde februari minns jag speciellt, det var då som källardörren bröts upp och ryssar stormade in med automatgevär och ställde upp oss alla (12 personer) mot väggen, och två man ställde sig framför oss med laddade automatgevär. Just då kändes det som att här slutar våra liv men de andra gick längs raden och plockade av oss alla ringar och klockor och sedan gick de. Jag hade ett fickur som nog inte hade något större värde. Jurgenson kunde ryska och bad att få tillbaka sin klocka, och det fick han faktiskt.

Jurgenson hörde lite dåligt och när vi var ute på stan, då kom det smällar som han inte hörde alls, och jag kände mig faktiskt lite säkrare med hans närvaro. Tre dagar i rad kom det nya soldater som alla tog något av oss, även klädesplagg, och en politruk tog min kostym.

Ute på stan var kriget i full gång, ty ryssarna var ju inne i stan och ställde upp sina kanoner nära oss och det smällde och dundrade så att husen skakade. Ryssarna drog snart längre in åt stan, men nu började det regna tyska granater på oss. Om ett par dagar kom ett par äldre soldater som ville att vi utläningar skulle följa med dem ut ur staden undan kulorna som kunde träffa oss. Jag och Jurgenson fingo lov att gå till rummet och plocka viktiga saker i en väska och ta med sådant som man kunde bära. Det var i februari och snöslask på gatorna, men annars rätt så vackert väder. Först blev vi insatta i en källare under lasarettet utan mat. Först på tredje dagen fick vi varsin brödbit med lite fett påstruket, och sedan fick vi vandra längre österut och blevo insatta i ett garage med mycket snö på taket, och eftersom det var töväder så droppade det in och man fick söka sig till ett torrt ställe.

Där sorterades de olika nationaliteterna ut, men Estland godkändes inte så jag blev utsläppt ihop med polackerna. Jurgenson uppgav sig som ingenjör och blev skickad till en fabrik för att montera ner maskiner. Här tog ryssarna våra väskor som skulle kontrolleras i ett hus där bredvid, men vi fick aldrig igen dem. Jag kom nu ut utan väska och allt som fanns däri. Polackerna hade en karta som visade åt vilket håll Polen låg. Vi vandrade åt det hållet, och när vi äntligen kom till en by så mötte oss ryssarna. Nu blev vi insatta i ett skolhus och förhörda och nästa morgon vidare transporterade mot Polen. Efter ett tag fick jag stanna och kom nu ihop med en invalidiserad pojke från Ukraina och en haltande halvtysk. Vi fördes ut till en stor farm med stora ladugårdar och lador fyllda med kor och hästar. Vi fick nu i uppdrag att börja söka och hämta hö till boskapen. Med två stora parhästsvagnar började vi att köra ihop hö, två till fyra lass om dagen, tills vi plötsligt blev tagna av andra ryssar som förde oss åt annat håll och förhörde oss på flera ställen. De antog att jag hade varit i tyska armén eftersom jag hade en tysk militäruniform på mig som jag hade haft i arbetet. Till sist hade de forskat ut att jag inte var tysk soldat, och eftersom jag hade uppgett att jag var född i Estland så blev jag mobiliserad i april 1945 i Ostpreussen. Pojkarna som samtidigt mobiliserades kom från Väst-tyskland men voro hemmahörande i Ukraina och Vitryssland. Jag var nu liksom tysk eftersom det språket var lättast efter svenskan. Tyskarna kallade mig för Johan, men ryssarna kallade mig nu för Ivan.

Kriget slut!

I början var det mycket svårt i det militära men efter ett tag uppgav jag mig som snickare, och då inga andra sådana fanns så blev jag skild från de andra och fick börja med träarbeten.

Helt plötsligt jagades vi upp en natt kl. 3 och uppställning på gården på ett led. Sedan kom en övers- te ut och läste upp den stora nyheten att kriget mot Tyskland var slut. Vi visste ju dock att när vi var färdiga med utbildningen skulle vi bort och kriga mot Japan.

Vår bataljon var Enskilda väg- byggebataljonen, och uppdraget var att laga hål i asfalterade vägar. En tid låg vi i en by, som jag inte minns namnet på, med stora fina hus som då var tomma, invånarna hade flytt. Senare flyttade vi till Insterburg och väglagningen fortsatte.

Våren 46 fördes vår bataljon över till Königsberg där vi bodde i ett stort hus som hade varit "Arbeitsamt" under tyskt valde. Vid den tiden började man kunna lite ryska och nu fick vi göra olika arbeten. Bland annat fick vi vara med om att bygga en minnesstod över i kriget stupade. Stora granitplattor hämtades till platsen och sattes på plats av tyska krigsfångar, och minnesmärket var fem meter i genomsnitt och femkantigt som smalnade av upp- till, och vid 25 meters höjd var den nästan spetsig. Jag fick tyvärr inte vara där vid invigningen men den står nog kvar fortfarande. Den ligger mycket vackert mot gatan, och bakom finns en bågad mur med de stupades namn och i mitten en gång och en bro som leder till en park.

Nu hade jag blivit så van vid allt och man var ganska nöjd ty man fick ju i alla fall mat, som var huvudsaken i tillvaron. Från Sverige hade jag inget hört sedan kriget och jag hamnade i en sådan situation att man inte visste hur det skulle sluta. I Königsberg, där jag befann mig, var mycket sönderbombat men i förstäderna var allting orört med vackra villor och gröna trädgårdar. Staden är stor ungefär som Danzig, men nu skulle jag i alla fall bort därifrån. Det blev höst 1946 när jag fick besked från vår stab i Riga att jag måste packa och flytta till Tallinn ty

Fortsättning på nästa uppslag

alla som inte var ryssar skickades till sina hemländer.

Ater till hembygden

Jag skulle infinna mig på militärförläggningen "Juhkental" i Tallinn i oktober, och jag ankom dit den sjätte i denna månad. Jag fick nu samma yrke som förut och jobbad ihop med en rysk-est. Han var smed och jag gjorde träarbeten till vagnar och slädar, och vi tillhörde ekonomiavdelningen och hade det ganska bra. Vi hade som kommandör en kapten som var en trevlig man, men det fanns andra officerare som var mycket stränga och de var övervägande ester, ryssarna var faktiskt snällare. Den sjunde november var revolutionsdagen och den firades med paradmarsch på "Vabaduse väljak" (Frihetens torg). Där var jag tvungen att vara med, och eftersom jag var en av de längsta så fick jag gå i första ledet, vilket dock inte var min önskan.

Snart kom julen som inte firades, men nyårsdagen firades desto mer. Vintern var rätt kall men samtidigt kom demobiliseringen av min årgång och jag blev utskriven 28:e februari 1947, men vart skulle jag ta vägen? I militären fick man mat och en ren säng och ibland fick man lediga dagar, men nu hade jag knappt etthundra rubel i fickan och klädd i en gammal lappad uniform. Skulle man våga visa sig för bekanta hemifrån? Jag tog i alla fall mod till mig och sökte upp Lena Viberg från "Bäksve" och fick sova över ett par nätter och sedan hos "Rännal Erik" några nätter.

Nu måste jag i alla fall ta mig hem till Rickul för att anhålla om pass. Tåget till Hapsal gick rätt ofta och inte var det alltför dyrt heller. Det var kallt och mycket snö, men jag gick rakt över Hapsalviken där det fanns en vinterväg och jag ville hinna fram till Rickul innan kvällen. Då jag kom fram till Birkas så kom det en häst med släde på vilken det satt två kvinnor som frågade om

jag kanske ville sätta mig på släden, och det var jag tacksam för, men en bit längre fram så viker de av mot Bysholm. Vilka var dom? Snart fick jag veta att de var Nyholms två döttrar, Alide och Maria, och de bodde hemma hos mor och far i Bysholm.

En förvandlad Rickulbygd

Att komma till Rickul var ju bedrövligt, husen stod kvar men alla som bodde där var ju främmande folk utom Tust, Adelman och Tennisberg. Jag fick ligga ett par nätter hemma i Joaste, där bodde en rysslandsestnisk kvinna med sin mor och en liten dotter. Jag fick låna min pappas cykel och cyklade till kommunalhuset där jag fick ett födelseintyg och med detta for jag till Hapsal för att få pass. Att stanna och bo i Rickul var uteslutet. Eftersom jag varit i Tyskland så var jag förbjuden att bosätta mig i gränzonen. Detta var ju mycket bedrövligt, och jag var villrådig om vart jag skulle ta vägen. Jag hade emellertid skrivit brev till de våra i Sverige och väntade på svar därifrån. Jag fick reda på att brevbäraren bodde i Karjas Gustavs hus och dit gick jag och frågade. De hade en liten häst och vagn som de hämtade posten med från Nuckö kommunalhus. Här blev jag bekant med Miralda som senare skulle bli min hustru.

Jag fick brevet från Sverige och däri fick jag veta att min mor var död, ett mycket bedrövligt och nedslående besked, och jag antar att hon aldrig fick veta att jag var i liv.

Nu började en tid utan framtid, jag vandrade och sökte spår efter svenskar och eftersom jag på Hapsalvägen hade blivit bjuden till att besöka Nyholm i Bysholm så besökte jag dem rätt ofta den första tiden. Då levde Maria med en liten tvåårs pojke samt Alide och deras föräldrar. Dem kände jag ju sedan före kriget, och Anders Nyholm och min far brukade ibland bygga hus runt om i trakten. Nyholm hade varit sjöman i unga år och han be-

rättade skojiga upplevelser från sina resor. Snart fick jag bekantskap i Dyrslätt och Sutlep och lite jobb i Klottorp medan jag sov hos Vävarsa i Dyrslätt. De var släkt med Markas August och han ordnade ett arbete åt mig hos hans systerdotter i Järvamaa. Där fick jag bygga om rian till kök och ibland var jag också ute på åkrarna. Nu fick jag lite pengar så att jag kunde åka till Tallinn, och på loppmarknaden köpte jag ett par byxor och en kavaj så att jag inte behövde gå i den gamla uniformen mer.

Hårda tider

Efteråt jobbade jag i Hapsal hos August Seffers syster en tid. Där träffade jag åter Miralda som nu bodde i Hapsal och jobbade som kioskbiträde vid järnvägsstationen. Då beslöt vi att förena oss och fara från Hapsal och gränzonen. Miralda hade ju också blivit bortskickad från Rickul därför att hon också hade varit i Tyskland. Hon hade släktingar i Tartu och Rāpina. I Tartu stannade vi åtta månader och sedan bodde vi i Turba, från 1948 till 1952, och här föddes vår dotter Inga 1949.

Livet var mycket svårt för att inte säga eländigt. Miraldas släktingar hjälpte oss så gott det lät sig göras. Hösten -52 flyttade vi till Rāpina där Miraldas fastrar bodde, och här lyckades jag faktiskt få arbete i en liten möbelverkstad och första tiden fick vi bo i ett litet rum med kök. Snart fick vi en trerumslägenhet med ugnsvärme och brunn ute på gården. Nu föddes vår andra dotter som fick namnet Ingrid.

Verkstaden utvidgades snart och nu var vi åtta man, fyra tillverkade möbler och de andra gjorde dörrar och fönster. Det var dåligt med maskiner så mycket fick göras för hand. Efter att vi fick bättre kontakt med Sverige, där min far och alla syskon bodde, så började vi få hjälppaket från dem. Det blev till stor lättnad för oss ty min lön var ju ganska liten. Efter några år så

flyttad även Miraldas föräldrar från Rickul, till en by nära Rāpina. Fadern var invalid men var duktig som skräddare. De hade en dotter till, alltså syster till Miralda, som hette Armilda och hos dem bodde också Miraldas första dotter Rita som vi adopterade, och hon bodde sedan ihop med oss.

Det gick bra för mig med möbeltillverkningen och allt började se ljusare ut. Jag tillverkade mest skåp och stolar och med åren fick jag flera ärebrev från företaget att det var bra pris på mina möbler.

Sverigekontakter, Sverigeflytt – men till sist åter Estland

Första besöket från Sverige fick vi möta i Tallinn 1962, då min far och faster Maria kom på besök. Senare beslöt vi att få flytta över till Sverige, men det lyckades aldrig. Jag fick dock ensam lov till att uppvakta min far på hans 90-årsdag 1976, och det blev flygresan från Leningrad till Stockholm. Senare blev det att vi oftare fick besök av mina syskon och bekanta.

Åren gingo och det blev svårt att hålla lägenheten varm på vintern och det gick åt massor med ved, så vi tyckte att det vore bäst att flytta närmare Tallinn. Med hjälp av vår dotter Inga, som nu var gift och redan hade flyttat från Rāpina så flyttade vi 1982 till Nissi kommun nära Riisipere station. Här fick jag jobb i sovhosens verkstuga och vi fingo även en enrumslägenhet i ett femvåningshus på andra plan, med alla bekvämligheter. Vi fick nu besöka syskonen i Sverige rätt ofta, och de föreslog att vi kunde flytta över till Sverige om vi ville. och det gjorde vi i juni -92. Våra barn ville sedan inte följa oss, så vi blevo besvikna över att vi på äldre dar skulle bo så långt ifrån dem. Det blev även hälsokrångel för oss under åren, och efter fyra års vistelse i Sverige ville Miralda bestämt flytta tillbaka till Estland. Nu medger alla att hon hade rätt, ty vem skulle hjälpt oss gam-

Johannes Ahlberg i Riisipere år 2004. Johannes avled i Tallinn den 11 oktober 2012.

lingar i dagens läge i Sverige. Här kan Miralda prata med doktorn på eget språk och har det mycket lättare. För mig går det också lika bra med estniskan som med svenskan. Språket hemifrån (nuckösvenskan) har jag ingen nytta av, men man minns ändå det mesta. Våra föräldrar levde livet ut med nuckömålet, men man kan tänka vilket slit och släp de hade för att hålla oss med kläder och mat, alla sju syskon.

Det finns numera en estnisk visa som låter bland annat så här: "Las mööduvad aastad, las halliks lähepea. Kui tagasi vaatad, näed ainult vaid hea." Det betyder: "Låt åren gå, låt huvudet bli grått. När du tittar tillbaka, ser du endast gott." Ofta är det ju så att man tycker att livet varit en otur med så mycken möda och svårigheter, men om man sällar bort allt det onda ser man att lycka och välgång är störst. Vi äro mycket tacksamma för allt som varit och att ha kommit ut helskinnad ur det krigförande Tyskland och likaså Ryssland (som då var Sovjetunionen). Kanske vår Himmelske fader har lett oss på ett vis som endast vi själva kan begripa. Vårt samliv som började så oerhört fattigt, som yngre folk inte kan tro, men vi vet

att det var så. Man minns när man som liten sprang omkring barfota, och när man fick "skuar" på fötterna då var man stolt. Det som jag nu skrivit om är förstås förkortat men i stort sett så var det så.

Efter fyra år i Sverige, från -92 till -96, så bor vi nu kvar i lägenheten som vi fick 1983 från dåvarande Riisipere sovhos, utan kostnad. Miralda är nu sjukbelagd sedan mer än ett år, och när det blir svårt för mig och jag behöver hjälp då står våra barn och barnbarn oss bi.

Nu är Estland fritt och det får man vara tacksam för, men hyran är hög och pensionen är mycket knapp för två personer och räcker inte till allt.

Estlandssvenskarna är borta, Rickul är tomt, och allt ser öde ut när man tänker på hur det var på 30-talet. Några som har möjlighet kommer och sätter upp små hus för att få ligga över några nätter om året på våra fäders jord, och visst får man en innerlig och annorlunda känsla vid besök där, men jag tror verkligen inte att det blir några svenska byar där mera. Åkrarna är igenväxta, hus och byggnader är borta, och förfallet är nedslående att se. Sedan uppstår frågan hur skulle det sett ut om svenskarna inte hade fått flytta till Sverige? De unga hade ändå flytt och de äldre hade dött ut, och kanske hade det varit lika tomt och öde som det är nu.

Minnesstenen över Joastegården vid Haversved intill den nya landsvägen mot Derhamn.

**Lähemalt
ja kaugemalt**
Från när och fjärran

Laupäev
Lördag **6.07.2024** Haapsalu piiskoplinnuss
Hapsals biskopsborg

Maaailma suurim talharpa-orkester
Öle 600 tantsija
Världens största talharpa-orkester
Estnisk-svensk-finsk blandad kör
Eesti-Roostsi-Sooime ühendkoor
Ansambel "Strand...Rand" lauliku-süit
Ansambel "Strand...Rand" visboksivõit

DFDS SWEDEN-ESTONIA Aibo land

Biluthyrning i Tallinn med service på svenska

Dygnspriser från 32 euro (med obegränsad körsträcka).

För bokning eller frågor, hör av er till Matti,
Autopluss OÜ,
tfn +372 56 566 390, eller e-post mati.stef@mail.ee

Markägare i Estland!

Det är nu 20 år vårt kontor Jus Suecanum har hjälpt sammanlagt mer än ett tusen ett hundra estlandssvenska markägare med ärenden som till exempel överlåtelse, arvsärende, bygge, försäljning eller köp av fastigheter. Under alla dessa år har vi även främjat estlandssvensk kultur och historia och kommer att göra det även i framtiden. När vi firar vårt lilla jubileum vill vi tacka alla som anlitat oss och ser till att vi även i framtid finns här att hjälpa er!

Katrin Schönberg

katrin@jussuecanum.ee

Postadress: Jus Suecanum OÜ,
Nurme 2, 90507 Haapsalu Estonia

Färjelinjen Kapellskär – Paldiski

DFDS Seaways trafikerar färjelinjen mellan
Kapellskär och Paldiski.

För aktuella tider se DFDS hemsida

Boka med e-post pax@dfds.com, eller på
www.dfdsseaways.se. Telefonbokning,
tfn 0454-336 80 mån-fred 8-16.30

Föreningen har ingen rabatt på resa detta år.

TALLINK SILJA LINE

Färjetrafik Stockholm-Tallinn

För aktuella tider se Tallinks hemsida

Bokning (för medlemsrabatt): Tfn 08-22 21 40

Avtalsnumret, som hittas i inloggat läge på fören-
ingens hemsida, skall anges.

För biljettpreiser och annan information, se
www.tallinksilja.com/sv

ROOSTA STUGBY – HELT FÖRYNGRAD!

Roosta Stugby bjuder Er verklig hemkänsla! Bland våra 32 stugor av varierande storlek kan Ni hitta den som passar just Er och är i bruk året om. Inför kommande sommar har Roosta genomgått en förnygringskur och här väntar Er fräscha, bekväma stugor med hög standard. Dessutom erbjuder Roosta mängder av möjligheter till en aktiv vistelse. Kom ensam, med familjen eller med hela släkten. Vi kan betjäna upp till 300 gäster.

Hjärtligt välkomna!

**20% rabatt för medlemmar i Rickul/Nuckö
Hembygdsförening!**

Roosta Stugby

Elbiku, Noarootsi vald, Läänemaa
Telefon +372 472 5190
Mobil +372 525 6699
roosta@roosta.ee
www.roosta.ee/sv

ROOSTA
Holiday Village